

Kronika * Chronicle * Хроника

HABILITUOTOS DAKTARĖS VALERIJOS PETRAITIENĖS GYVENIMO IR MOKSLINĖS VEIKLOS PUSLAPIUS ATVERTUS

2004 m. sausio 10 d. habil. dr. (biomedicinos mokslai) Valerijai Petraitienei-Gailiūnaitei būtų sukakę 70 metų (mirė 1999 m. liepos 17 d., palaidota Gudžiūnø k., Kėdainiø r.).

V. Petraitiene gimė Gudžiūnø k., Kėdainiø apskrityje, valstieišø šeimoje. Pradiná mokslá baigė to paties kaimo pradžios mokykloje 1944 m., o viduriná – Gudžiūnø vidurinėje mokykloje 1952 m. Tais paėiais metais ástojo á Lietuvos þemės ūkio akademijá (dabar universitetas) ir studijavo agronomijá. 1957 m. ágijo mokslinio agronomo kvalifikacijá ir diplomá su pagyrimu. Baigusi akademijá ilgiau kaip metus dirbo Ðilutės r. maðinø ir traktoriø stoties (MTS) agronome, o nuo 1959 m. Ðilutės vidurinės þemės ūkio mokyklos (vėliau technikumø) dėstytoja. Mokykloje ir technikumø dėstė augalininkystá. 1961 m. persikėlė gyventi á Dotnuvá, kur iki 1965 m. dirbo dėstytoja Respublikinėje vienmetėje kolúkiø ir tarybiniø ūkiø vadovaujanėiø kadrø rengimo mokykloje. Dėstė þemdirbystá. 1965–1969 m. studijavo Lietuvos þemdirbystės mokslinio tyrimo instituto (LÞMTI) stacionarinėse aspirantūroje, ágijo agrochemikės specialybá. Mokslininkės keliá pradėjo 1969 m. LÞMTI Agrotechnikos skyriaus jaunesniája mokslo darbuotoja. 1975 m. apgynė þemės ūkio mokslø kandidatės (dabar daktarės) disertacijá apie skystø kompleksiniø tráðø (SKT) efektyvumá Lietuvoje. 1976 m. pradėjo dirbti ðio skyriaus vyresniája mokslo darbuotoja. 1980 m. reorganizavus Agrotechnikos skyriø V. Petraitiene buvo iðrinkta vyresniája mokslo darbuotoja ákurtame Agrochemijos skyriuje, kuriame dirbo iki mirties (1999 m.).

Gausius ilgalaikiø daugiafaktoriniø bandymø ir laboratoriniø tyrimø rezultatus ji 1997 m. apibendrinø habilituotos daktarės disertacijoje: „Lauko sėjomainos augalø derliaus ir kokybės priklausomumas nuo mineraliniø NPK tráðø normø, santykiø bei judriø þ maisto medþiagø kiekio velėniniame glėþiðkame lengvo priemolio dirvoþemyje“. Tai svarbūs fundamentiniai tyrimai, pagrindþiantys antropogeniniø veiksniø átaká, dirvoþemio agrocheminiø savybiø kitimo bei mikroorganizmø plitimo dėsningumus. Ji iðtyrė lauko augalø derliaus ir jo kokybės priklausomumá nuo dirvoþemio savybiø, nustatė agrocheminius dirvoþemio derlingumo parametrus ir jø stabilumo sálygas. Ði tyrimø medþiaga pravertė parengiant ávairios granulimetrinės sudėties dirvoþemiams tráðimo sistemas, programuoto derliaus normatyvus bei augalø maisto medþiagø ið tráðø ir ið dirvoþemio pasisavinimo koeficientus. Be to, mokslininkė iðtyrė ir nustatė, kada ir kaip augalø vegetacijos metu efektyviau naudoti skystas tráðas su cheminėmis augalø apsaugos priemonėmis, mikroelementais, kompleksonatais.

Ilgiau negu 30 metų dirbdama moksliná darbá ji daug raðė. Yra knygø „Lietuvos TSR zoninės þemdirbystės sistemos“ skyriø „Mikroelementø tráðos“ ir „Mikroelementai“ lietuviø ir rusø kalbomis autorė (1987, 1988 m.), broðiūrø „Skystos kombinuotos tráðos ir jø naudojimas ávairioms dirvoms“ (1976 m.) ir „Þemės ūkio chemizavimo klausimai“ (1981 m.) bendraautorė, knygelės „Þemdirbio atmintinė“ skyriaus „Mineralinės tráðos“ autorė (1983 m.) bei „Agrochemijos þinyno“ skyriaus „Kompleksinės tráðos“ autorė (1984 m.). Jos plunksnai priklauso 96 moksliniai ir mokslo populiarieji straipsniai, paskelbti Lietuvos ir uþsienio leidiniuose: „Þemdirbystės chemizavimo teoriniai ir praktiniai aspektai“ (rusø kalba, 1990 m.), „Mikroelementø tráðø naudojimas intensyvioje þemdirbystėje Vakarø regione“ (rusø kalba, 1988 m.), „Tráðimo sistemos ir dirvoþemio derlingu-

mas“ (1994 m.), „Melioracija ir gamta“ (1995 m.), „Ūkininkavimas ir aplinka“ (1996 m.), „Agrochemijos ir gyvulininkystės mokslo aktualijos“ (1996 m.), „Lietuvos klimato ir dirvožemio racionalaus naudojimo perspektyvos“ (1997 m.), „Microclimate and physics of soil problems, ecology, education“ (1997 m.) ir kt. Iš tyrimų duomenų parengta, paskelbta ir ádiegta 9 rekomendacijos Lietuvos bei buvusios Tarybų Sąjungos ūkių bendrystei intensyvinti. Moksliniuose leidiniuose ir kitose publikacijose V. Petraitienė viena ar su bendraautoriais nagrinėja mineralinių trąšų normas ir santykius sėjomainoje, mineralinių trąšų ir trąšimo kokybės reikšmę sėklinėms javų savybėms, optimalius dirvožemio agrocheminius parametrus sėjomainoje ir jų stabilumo sąlygas, agrocheminių savybių kitimą auginant augalus sėjomainoje be mėšlo, dirvožemio judriųjų maisto medžiagų átaką javų derliui, jo struktūrai, kokybei ir kitus klausimus.

Iš tyrimų rezultatų V. Petraitienė padarė svarbias išvadas: 1) trąšiant javus tik azoto trąšomis ir padidinus jų normą daugiau kaip 90 kg ha⁻¹ grūduose bendrojo azoto susikaupia 2,5% ir daugiau, o tai turi neigiamos átakos sėklinėms savybėms, 2) mineralinių trąšų normos ir santykiai turi reikšmingos átakos dirvožemio agrobiologinėms ir agrocheminėms savybėms, 3) didelės fosforo ir kalio trąšų normos slopina mineraliną azotą asimiliuojančias bakterijas, taèiau didina streptomictų kieká, 4) didelės azoto trąšų normos mažina invertazės ir proteazės aktyvumą, 5) trąšų deriniai su azotu, ypaè didelėmis jo normomis, skatina aminorūgščių susikaupimą dirvožemyje, 6) karbonatingojo glèjūko rudžemio pagrin-

dinė pastovaus naðumo iðlaikymo sąlyga yra trąšimas, pagrąstas maisto medžiagų balansu. Ðie tyrimai nepraranda aktualumo ir ándien. Uþ nuopelnus þemės ūkio moksle 1978 m. Sąjungos Liaudies pasiekimø parodoje V. Petraitienė apdovanota bronzos medaliu. Turėjo ir kitø vyriausybiniø apdovanojimø.

V. Petraitienė per savo mokslinės veiklos laiká perskaitė per 14 moksliniø praneðimø tarptautinėse mokslinėse konferencijose, simpoziumuose, per 17 – respublikinėse þemės ūkio specialistø konferencijose, seminaruose ir ūkininkø kvalifikacijos kèlimo kursuose, dalyvavo agrochemijos metodinės komisijos darbe. Jos dalykiniø paskaitø trąšimo klausimais klausėsi dauguma áalies agronomø. Graþia bei riðlia kalba pateikti moksliniai argumentai ataskaitø ir paskaitø metu þavėjo ir bendradarbius. Ji turėjo ir kitø mokslininkei svarbiø bruoþø: gerà atmintá, mokėjo logiðkai mąstyti, greitai ir tiksliai orientotis ávairiose gyvenimo, mokslinės veiklos situacijose ir keliais þodþiais nusakyti reikalo esmę. Buvo darbði, tvarkinga, uþsispyrusiai siekianti savo tikslo, tvirta ir iðradinga. Mylėjo savo darbá ir specialybę. Visada siekė mokslinės tiesos, nesiblaðkė, þinojo savo vietá darbe. Laiku sugebédavo pajusti svetimo skausmá. Namuose buvo nuodirdi ir gera savo ðeimos artimiesiems, maloni gyvenimo draugė, mama ir moèiutė.

Ji visà gyvenimą paskyrė moksliniams tyrimams, o padaryti darbai iðliks reikðmingi agrochemijos mokslui. Já visada prisiminsime kaip supratingá, darbðeìa, ramaus ir ðvelnaus búdo mokslo darbuotojà.

Esame laimingi Já paþinojæ.

Akad. Veronika Vasiliauskienė
Lietuvos MA mokslinė sekretorė

Dr. Vytas Maðauskas
*Lietuvos þemdirbystės instituto
Agrochemijos skyriaus vedėjas*